

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра суспільних дисциплін

07-03-471М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять та самостійного вивчення
з дисципліни

«Педагогіка і психологія вищої школи»

для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

освітньої програми

«Соціально-виховна робота з дітьми та молоддю»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол №1 від 24.09 2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення з дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 011 «Освітня, педагогічні науки» освітньої програми «Соціально-виховна робота з дітьми та молоддю» денної та заочної форм навчання. [Електронне видання]. Сокаль В. А. – Рівне : НУВГП, 2024. – 35 с.

Укладач: Сокаль В. А., канд. педагогічних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін.

Керівник освітньої програми: Сокаль Валентина Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Олексін Ю. П., доктор педагогічних наук, професор кафедри суспільних дисциплін.

Попередня версія МВ: 07-03-17.

© В. А. Сокаль, 2024

© НУВГП, 2024

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Методичні поради для роботи над дисципліною.....	5
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Теми семінарських занять.....	9
5. Плани семінарських занять.....	10
6. Завдання для самостійної роботи.....	28
7. Рекомендована література.....	33
8. Інформаційні ресурси.....	35

1. Вступ

Метою вивчення навчальної дисципліни є пізнання закономірностей психічної діяльності та індивідуально-психологічних властивостей особистості студента, формування системи психолого-педагогічних знань, які сприятимуть ефективності професійної діяльності, підвищенню психологічної культури викладачів і студентів ЗВО, вмінь виявляти психологічні особливості студентів та будувати з ними позитивні стосунки.

Навчальна програма дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» складена для студентів, які навчаються за освітньою програмою підготовки магістрів

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- формування педагогічної компетенції як професійної;
- засвоєння основних термінів і понять з психології та педагогіки вищої для використання їх у педагогічній діяльності;
- опанування знань про психологічні особливості студентського періоду життя людини та усвідомлення закономірностей професійного становлення та особистісного зростання майбутніх фахівців;
- формування вмінь і навичок використання психодіагностичних методик відповідно до їх призначення, психолого-педагогічних знань про студента та викладача ЗВО для аналізу конкретних ситуацій в професійній діяльності.

Згідно з вимогами державних стандартів щодо вищої освіти, студент, вивчаючи дисципліну «Педагогіка і психологія вищої школи», повинен

знати:

- основний зміст науково-теоретичного психологічного знання;
- основні складові та напрями сучасних психологічних досліджень;

- психологічну структуру та основні підходи до вивчення особистості викладача і студента ЗВО;
- зміст основних індивідуально-психологічних характеристик, значення та співвідношення пізнавальної та емоційно-вольової сфери викладача і студента ЗВО;
- структуру, функції та зміст основних видів діяльності викладача і студента ЗВО;
- історичний контекст формування та зміст основних педагогічних категорій (освіта, навчання, виховання, розвиток, професійна підготовка);
- основний зміст державного стандарту вищої освіти та напрями реформування системи освіти в Україні відповідно до вимог сучасного суспільства;

уміти:

- володіти основними категоріями психолого-педагогічних знань та застосовувати їх при виконанні теоретичних і практичних завдань;
- ставити мету, планувати та розв'язувати педагогічні завдання;
- інтерпретувати дані психолого-педагогічних досліджень та визначати напрями корекційної роботи з урахуванням індивідуально-психологічних властивостей особистості студента.

2. Методичні поради для роботи над дисципліною

Зміст дисципліни реалізується опануванням трьох блоків: теоретичного, практичного та блоку самостійної роботи.

Напрямами самостійної роботи з вивчення курсу є: вивчення окремих тем та питань, підготовка фіксованих виступів, підготовка до семінарських занять, виконання індивідуальних завдань.

Для розуміння студентами змісту курсу, системи семінарських занять та самостійного вивчення, форми підсумкового контролю вказівки містять програму навчальної дисципліни, теми і плани семінарських занять,

теми самостійної роботи та вимоги до звіту про її виконання, індивідуальні завдання, критерії оцінювання, питання до підсумкового контролю, рекомендовану (базову, допоміжну) літературу, інформаційні ресурси. Для успішної підготовки до семінарського заняття розділ «Плани семінарських занять» містить тему, вид семінарського заняття, методи, які будуть застосовуватись в процесі проведення семінару, мотивацію навчання, мету, актуалізацію опорних знань, план, основні поняття, зміст узагальнення вивченого, завдання для підготовки до семінарського заняття, контрольні запитання до теми та літературу з вказівкою сторінок вивчення відповідної теми.

З метою актуалізації опорних знань, узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів студентам пропонується опрацювання конспекту лекції, рекомендованої літератури та контрольні запитання для самоперевірки.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Психологія вищої школи.

Тема 1. Психологія вищої школи, як наука.

Предмет і основні категорії психології вищої школи як нової галузі психологічної науки. Завдання психології вищої школи на сучасному етапі реформування вищої освіти в Україні*. Зв'язок психології вищої школи з іншими науками. Методологія і принципи психологічного дослідження. Дослідницькі вміння. Етика дослідника.*

Тема 2. Психологічна характеристика студентського віку.

Розвиток психічних процесів у студентському віці. Індивідуальні психологічні особливості студентів. Психологічна структура особистості студента. Протиріччя розвитку сучасної студентської молоді*. Психологічний аналіз навчальної діяльності студента. Здібності в навчальній діяльності*. Методи психологічного дослідження студентської молоді.

Тема 3. Академічна група студентів як об'єкт освітньо-професійної соціалізації. Визначення та виміри групової динаміки академічної групи студентів. Поняття студентської групи як малої соціальної групи. Стадії розвитку студентської групи. Види взаємостосунків між членами групи. Соціометрія як спосіб вияву соціального статусу студентів у групі*. Співвідношення понять соціальний статус, груповий ранг і соціальна роль. Лідерство і керівництво у студентській групі*.

Тема 4. Психологічні основи педагогічного спілкування. Функції, типи і види спілкування. Основні форми, стратегії і тактики педагогічного спілкування*. Закономірності успішного спілкування*. Мистецтво самопрезентації у сфері освіти. Мистецтво публічного виступу. Психологічні правила підготовки публічних презентації в галузі освіти.

Тема 5. Психологія педагогічної діяльності і управління у сфері освіти.

Структура, специфіка та передумови успішності педагогічної праці. Типологія відносин, стосунки та ставлення у професійному педагогічному колективі*.

Психологічний аналіз діяльності педагога-наставника. Психолого-педагогічні основи поведінки фахівця з освітніх, педагогічних наук у конфліктних ситуаціях. Методи подолання корпоративних педагогічних конфліктів*. Психологічні особливості управління персоналом у галузі освіти.

Змістовий модуль 2. Педагогіка вищої школи

Тема 6. Педагогіка вищої школи в системі педагогічних наук.

Предмет педагогіки вищої школи. Основні функції та завдання педагогіки вищої школи. Характеристика основних категорій педагогіки вищої школи. Вища школа, як педагогічна система*. Система освіти України. Реформування системи

вищої освіти*. Сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти*.

Тема 7. Викладач вищого навчального закладу як організатор навчально-виховного процесу. Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу. Специфіка діяльності педагога у вищому навчальному закладі. Функції, права та обов'язки викладача педагогічного університету. Основні напрями діяльності викладача вищого навчального закладу. Педагогічний професіоналізм викладача вищого навчального закладу*. Роль і значення культури освітян у становленні демократичної держави*. Шляхи формування загальної і педагогічної культури викладача вищого навчального закладу*. Педагогічна етика.

Тема 8. Студент як об'єкт-суб'єкт педагогічної діяльності.

Студентство як соціальна група. Права і обов'язки студентів. Особливості старшого юнацького віку. Типологія студентства.* Адаптація студентства у вищому навчальному закладі. Я-концепція особистості студента. Задатки і здібності. Особливості навчальної діяльності у студентському віці. Розвиток креативності у студентському віці*.

Тема 9. Організація виховної роботи у вищому навчальному заклад.

Мета і завдання виховання у вищому навчальному закладі. Основні напрями виховання студентів у процесі навчання та позанавчальній діяльності*. Виховна робота в академічній групі. Роль та функції куратора академічної студентської групи*. Форми позааудиторної роботи з студентами.

Тема 10. Дидактика вищої школи. Сучасні технології в освіті.

Поняття про дидактику вищої школи. Основні категорії дидактики. Закономірності та принципи процесу навчання у вищому навчальному закладі. Моделі освіти. Методи та форми організації навчального процесу у вищій школі. Сучасні системи навчання у ЗВО. Сутність та класифікація педагогічних технологій.

4. Теми семінарських занять

№	Назва теми	К-сть годин	
		Д.ф	З.ф.
1.	Сучасні тенденції розвитку психологічної науки	2	
2.	Організація та проведення психолого-педагогічних досліджень особистості	2	2
3.	Організація та проведення психолого-педагогічних досліджень студентського колективу	2	
4.	Спілкування як засіб самореалізації студентської молоді	2	2
5.	Психолого-педагогічні особливості організації освітнього процесу.	2	2
6.	Реформування системи вищої освіти України.	2	
7.	Напрямки діяльності викладача вищої школи.	2	
8.	Система виховної роботи у ЗВО.	2	
9.	Методи навчання у вищій школі.	2	2
10.	Організація самостійної роботи студентів у ЗВО.	2	
	Всього	20	8

5. Плани семінарських занять

Семінарське заняття № 1

Сучасні тенденції розвитку психологічної науки.

Вид заняття: семінар - розгорнута бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* особливості психічних процесів в навчально-пізнавальній діяльності та емоційно-вольовій сфері студента
вміти використовувати знання для підвищення успішності, організації самостійної роботи та розвитку емоційно-вольової сфери особистості

План

1. Сучасні психологічні концепції.
2. Основні тенденції у сфері психологічної освіти.
3. Завдання психології вищої школи на сучасному етапі реформування вищої освіти в Україні.
4. Етика дослідника.

Основні поняття: психічні процеси, інтелектуально-пізнавальні, розвиток, самостійна пізнавальна діяльність, форми переживання почуттів, техніки керування емоціями, вольові якості особистості, виховання волі, навчання, виховання, розвиток, освіта, система освіти, ланки освіти,

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психолого-педагогічними тестами, тестовий контроль знань.

Література

1. Марцева Л.А. Педагогіка і психологія вищої школи: навч. посіб. / Л.А. Марцева. Електронні дані. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 150 с.
2. Мухіна Г.В. Педагогіка та психологія вищої школи : навчально-методичний посібник. К. : дакор, 2020. 178 с.
3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 472 с

4. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс]: підручник / В. П. Головенкін. КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.

5. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи : навчальний посібник для студ. ВНЗ. Вид. 3-є, випр. І доп. К. : Каравелла, 2018. 320 с.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Завдання для самостійної роботи

1. Визначити предмет і завдання психології вищої школи.
2. Охарактеризувати основні категорії психології вищої школи.
3. Визначити основні тенденції розвитку психологічної освіти в Україні.
4. Обґрунтувати завдання психології вищої школи на сучасному етапі реформування вищої освіти в Україні.
5. Проаналізувати особливості розвитку психологічної науки у зарубіжних країнах.
6. Визначити особливості етики дослідника у галузі психології

Завдання для індивідуальної роботи.

1. Законспектувати основні положення закону України «Про вищу освіту»
2. Дати визначення основним категоріям психології вищої школи.
3. Скласти кросворд «Історія становлення психології як науки»
4. Побудувати схему «Система освіти України».

Тематика рекомендованих рефератів: «Розвиток психічних процесів у студентському віці», «Історія розвитку та

становлення психології як науки», «Психологія вищої школи як наука. Характеристика основних категорій психології вищої школи», «Зарубіжні тенденції розвитку психологічної науки»

II. Відповідно до плану семінарського заняття, опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи

Семінарське заняття № 2

Тема: Організація та проведення психолого-педагогічних досліджень особистості

Вид заняття: семінар - розгорнута бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* особливості психічних процесів в навчально-пізнавальній діяльності та емоційно-вольовій сфері студента
вміти використовувати знання для підвищення успішності, організації самостійної роботи та розвитку емоційно-вольової сфери особистості

План

1. Особливості психічних процесів в навчально-пізнавальній діяльності студента.
2. Організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів. Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців.
3. Психологічні передумови і показники успішності студентів у навчально-пізнавальній діяльності. Причини неуспішності студентів і шляхи їх усунення.
4. Емоційно-вольова сфера студента: форми переживання почуттів, техніки керування емоціями, виховання волі, вольові якості особистості студента.
5. Протиріччя розвитку сучасної студентської молоді*.
6. Здібності студентів.

Основні поняття: інтелектуально-пізнавальні функції студентів, самостійна пізнавальна діяльність, форми

переживання почуттів, техніки керування емоціями, вольові якості особистості, виховання волі.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами, тестовий контроль знань

Література:

1. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред.. З.Н. Курлянд. - 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. С.75-81.
2. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник. 2-е вид. К.: Каравела, 2008. С.155-181.
3. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К.: «Академвидав», 2006. С.32-41 (Альма-матер).
4. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. Видання друге, перероблене та доповнене. К.: «Центр навчальної літератури», 2004. С. 211-230.
5. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. Посіб. 3-тє вид., К.: Вища шк., 2004. С. 357-397.
6. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник. К.: Академвидав, 2003. С. 172-184.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні питання до теми

1. Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості.
2. Суперечливості та кризи студентського віку.
3. Роль вищого навчального закладу в процесі соціалізації особистості студента як фахівця.
4. Адаптація студента до навчання у вищій школі, її види та умови ефективності.
5. Типологічні особливості сучасних студентів.
6. Індивідуальні особливості психічних процесів та їх прояви в

пізнавальній та емоційно-вольовій сфері студента.

7. Визначити протиріччя розвитку сучасної студентської молоді*.

8. Визначити специфіку переходу задатків у здібності у студентському віці.

II. Відповідно до плану семінарського заняття, опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи.

Семінарське заняття № 3

Тема: Організація та проведення психолого-педагогічних досліджень студентського колективу.

Вид заняття: семінар-бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* визначення понять «соціалізація особистості», «соціальні групи», «міжособистісні стосунки», «конфлікт»; закономірності функціонування малих груп, типи міжособистісних стосунків, основні стилі поведінки при розв'язанні конфліктів

вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

План

1. Соціалізація особистості. Міжособистісні стосунки.
2. Проблема психологічної сумісності, адаптації в студентській групі.
3. Психологічний клімат, його оцінка та формування в студентській групі.
4. Психологія конфлікту, психологічні правила та прийоми вирішення конфліктів у студентській групі.
5. Соціометрія як спосіб вияву соціального статусу студентів у групі
6. Лідерство і керівництво у студентській групі*.

Основні поняття: соціальні групи, міжособистісні

стосунки, конфлікт, методи дослідження колективу.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Література:

1. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. Видання друге, перероблене та доповнене. К.: «Центр навчальної літератури», 2004. С. 66-70.
2. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посіб. 3-тє вид., випр. К.: Вища шк., 2004. С. 225-236.
3. Марцева Л.А. Педагогіка і психологія вищої школи: навч. посіб. / Л.А. Марцева. Електронні дані. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 150 с.
4. Мухіна Г.В. Педагогіка та психологія вищої школи: навчально-методичний посібник. К.: дакор, 2020. 178 с
5. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник. 2-е вид. К.: Каравела, 2008. С.102-123.
6. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник. К.: Академвидав, 2003. С. 91-104.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. Опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, підготуватися до відповідей на запитання до теми

Контрольні запитання до теми

1. Соціалізація особистості.
 2. Загальна характеристика процесу соціалізації.
 3. Соціальні групи, основні параметри, класифікація груп.
 4. Закономірності функціонування малих груп.
 5. Міжособистісні стосунки.
 6. Привабливість і взаємовплив. Механізми взаємовпливу.
 7. Типи міжособистісних стосунків.
 8. Феномени ідентифікації, рефлексії та симпатії.
 9. Конфліктні ситуації та шляхи їх розв'язання.
 10. Функції та типологія конфліктів.
 11. Основні стилі поведінки при розв'язанні конфліктів.
1. Особливості соціометрії, як способу вияву соціального статусу студентів.

2. Формальне і неформальне лідерство.

II. Відповідно до плану семінарського заняття, опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи .

Семінарське заняття № 4

Тема: Спілкування як засіб самореалізації студентської молоді

Вид заняття: семінар - практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* вербальні, невербальні, комп'ютерні засоби професійно-педагогічної комунікації, правила педагогічного спілкування; *вміти* астосовувати отримані знання в професійній діяльності

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

План

1. Вербальні засоби професійно-педагогічної комунікації.
2. Невербальні засоби професійно-педагогічної комунікації.
3. Комп'ютерні засоби професійно-педагогічної комунікації.
4. Культура мови і культура мовлення педагога.
5. Основні форми, стратегії і тактики педагогічного спілкування*.
6. Закономірності успішного спілкування*.
7. Типологія відносин, стосунки та ставлення у професійному педагогічному колективі*.

Основні поняття: вербальні, невербальні, комп'ютерні засоби професійно-педагогічної комунікації, правила педагогічного спілкування

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами, тестовий контроль знань

Література:

1. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посібник. К.: ВЦ «Академія», 2006. С. 113-209 (Альма-матер).
2. Савчин М.В. Педагогічна психологія: Навч. посіб. К.: Академвидав, 2007. С. 344-3348 (Альма-матер).

3. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник. К.: Академвидав, 2003. С. 70-79.
4. Філоненко М.М. Психологія спілкування. підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. С. 151-18.
5. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К.: «Академвидав», 2006. С.53-57 (Альма-матер).

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Сутність педагогічного спілкування.
2. Особливості, функції педагогічного спілкування.
3. Структура педагогічного спілкування.
4. Стиль та моделі педагогічного спілкування викладача і студента.
5. Бар'єри та ускладнення у процесі комунікації.
6. Педагогічні конфлікти, їх види і причини виникнення.
7. Розв'язання та усунення педагогічних конфліктів.
8. Засоби професійно-педагогічної комунікації: вербальні, невербальні, комп'ютерні.
9. Формування комунікативної культури викладача і студента.
10. Правила педагогічного спілкування.
11. Основні форми, стратегії і тактики педагогічного спілкування*.
12. Закономірності успішного спілкування*.
13. Методи подолання корпоративних педагогічних конфліктів*.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семинарське заняття № 5

Тема: Психолого-педагогічні особливості організації освітнього процесу.

Вид заняття: семінар-бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* особливості основних категорій педагогіки вищої школи, зміст освіти у вищій школі, характеристику основним джерелам змісту освіти, структуру процесу навчання у вищій школі.

вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

План

1. Сутність процесу навчання у вищій школі.
2. Управління та самоуправління навчанням.
3. Закономірності та принципи процесу навчання.
4. Зміст освіти у вищій школі.
5. Джерела змісту освіти.

1. Вища школа, як педагогічна система*.

Основні поняття: дидактика, навчання, методи навчання, засоби навчання, типи навчання, форми організації навчання, зміст освіти, навчальний план, навчальна програма, навчальні підручники та посібники.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психолого-педагогічними тестами.

Література:

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. К., 2003.
2. Лозниця В.С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. К.: «ЕксОб», 1999. С. 252-260.
3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 472 с
4. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс]: підручник / В. П. Головенкін. КПП ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид.,

переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.

5. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін..; За ред.. З.Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 495 с..

6. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник. К.: Академвидав, 2003. С. 70-79.

7. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. К.: Видавничий центр «Академія», 2011. 528 с.

8. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К.: «Академвидав», 2006. 352 с. (Альма-матер).

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Завдання для самостійної роботи.

1. Визначити поняття «Дидактика вищої школи».
2. Визначити етапи становлення дидактики вищої школи.
3. Дати характеристику основним категоріям дидактики вищої школи.
4. Визначити джерела змісту освіти у вищій школі.
5. Дати характеристику навчальному плану.
6. Дати характеристику навчальній програмі.
7. Визначити вимоги до навчальних підручників та посібників у вищій школі.

Завдання для індивідуальної роботи.

1. Розробити робочу навчальну програму професійно-орієнтованої навчальної дисципліни.
2. Розробити навчальний план для освітнього рівня «магістр».
3. Побудувати схему процесу навчання у вищій школі.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати основні положення щодо організації освітнього процесу у ЗВО

Семінарське заняття № 6

Тема: Реформування системи вищої освіти

Вид заняття: семінар - доповідь

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* предмет і завдання, етапи розвитку психології як науки, наукові школи (напрямки) сучасної психології, основні категорії психології і педагогіки, основні та допоміжні методи психологічних досліджень

вміти здійснювати порівняльний аналіз теорій сучасної психології, обґрунтовувати доцільність використання методів психологічних досліджень, визначати за допомогою тестів рівень здібностей в області практичної психології, вмінь реально оцінювати інших.

План

1. Реформування системи вищої освіти*.
2. Сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти*.
3. Вища школа, як педагогічна система*.

Основні поняття: психологія, психіка, поведінка, наукові школи сучасної психології, основні методи психологічних досліджень, спостереження, експеримент, допоміжні методи психологічних досліджень, опитування, тест, бесіда, інтерв'ю, методи аналізу продуктів діяльності, самооцінки, незалежних характеристик, кількісний та якісний аналізи психологічних досліджень

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами, тестовий контроль знань

Література:

1. Лозниця В.С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. К.: «ЕксОб», 1999. С. 167-178.
2. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посіб. – 3-тє вид., випр. – К.: Вища шк., 2004. С.37-83

3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. Видання третє, перероблене та доповнене. К.: «Центр навчальної літератури», 2008. С. 26-35.
4. Марцева Л.А. Педагогіка і психологія вищої школи: навч. посіб. / Л.А. Марцева. Електронні дані. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 150 с.
5. Мухіна Г.В. Педагогіка та психологія вищої школи: навчально-методичний посібник. К.: дакор, 2020. 178 с
6. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник. 2-е вид. К.: Каравела, 2008. С.26-35.
7. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник. К.: Академвидав, 2003. С.11-55

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні питання до теми

1. Дайте визначення психології як науки.
2. Визначте предмет психології.
3. Визначте основні категорії психології.
4. Охарактеризуйте структуру психіки.
5. Назвіть етапи розвитку психології як науки.
6. Назвіть та охарактеризуйте напрями (наукові школи) сучасної психології.
7. Охарактеризуйте групи наукової психології.
8. Визначте та охарактеризуйте методологічні принципи психології.
9. Назвіть та охарактеризуйте основні методи психологічних досліджень.
10. Назвіть та охарактеризуйте допоміжні методи психологічних досліджень.
11. Визначте умови одержання надійних результатів дослідження.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 7

Тема: Напрямки діяльності викладача вищої школи

Вид заняття: семінар-бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* поняття «педагогічна діяльність», її особливості та основні напрями, психолого-педагогічну структуру діяльності викладача, рівні готовності викладача до педагогічної діяльності, вимоги до викладача вищого навчального закладу.

вміти розвивати якості, здібності, вміння, що відповідають вимогам до особистості викладача вищого навчального закладу, та використовувати їх в навчальному процесі

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

План

1. Педагогічна діяльність викладача ЗВО, її особливості та основні напрями.
2. Психолого-педагогічна структура діяльності викладача.
3. Рівні готовності викладача до педагогічної діяльності.
4. Вимоги до викладача вищого навчального закладу.
5. Педагогічна майстерність.
6. Педагогічний професіоналізм викладача вищого навчального закладу*.
7. Роль і значення культури освітян у становленні демократичної держави*.
8. Шляхи формування загальної і педагогічної культури викладача вищого навчального закладу*.

Основні поняття: педагогічна діяльність; психолого-педагогічна структура діяльності викладача: гносеологічний, конструктивний, організаційний, комунікативний

компоненти; рівні готовності викладача до педагогічної діяльності: репродуктивний, адаптивний, локально-моделюючий, системно-моделюючий, педагогічна майстерність

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Література:

1. Марцева Л.А. Педагогіка і психологія вищої школи: навч. посіб. / Л.А. Марцева. Електронні дані. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 150 с.
2. Мухіна Г.В. Педагогіка та психологія вищої школи : навчально-методичний посібник. К. : дакор, 2020. 178 с.
3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 472 с
4. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс]: підручник / В. П. Головенкін. КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
5. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи : навчальний посібник для студ. ВНЗ. Вид.3-є, випр. I доп. К. : Каравелла, 2018. 320 с.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні питання до теми

1. Психологічна характеристика особистості викладача.
2. Професійна самосвідомість викладача.
3. Особливості професійного самовизначення та становлення «Я-концепції» викладача.
4. Наукова організація праці викладача як чинник його професійного самовдосконалення.

5. Психолого-педагогічна структура діяльності викладача. Психологія стилів педагогічної діяльності.
6. Типологія викладачів.
7. Авторитет викладача.
8. Педагогічний професіоналізм викладача вищого навчального закладу*.
9. Роль і значення культури освітян у становленні демократичної держави*.
10. Шляхи формування загальної і педагогічної культури викладача вищого навчального закладу*.

II. Відповідно до плану семінарського заняття, опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи

Семінарське заняття № 8

Тема: Система виховної роботи у ЗВО.

Вид заняття: семінар-бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* мету і завдання національного виховання, основні напрями виховання студентської молоді, основи роботи куратора студентської групи

вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань : контрольні запитання до теми

План

1. Мета і завдання національного виховання.
2. Розумове, моральне, естетичне, статеве виховання і підготовка до сімейного життя.
3. Правове, антинаркогенне, екологічне, трудове, фізичне економічне виховання.
4. Позааудиторна робота студентів.
5. Робота куратора студентської групи.

6. Типологія студентства.*

7. Розвиток креативності у студентському віці.

Основні поняття: національне виховання, основні напрями виховання студентської молоді, робота куратора студентської групи

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами

Література:

1. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. – 3-те вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. С.346-400.

2. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник. К.: Академвидав, 2003. С. 406-447.

3. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. 528 с.

4. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К.: «Академвидав», 2006. – С. 232-283, 303-306 (Альма-матер).

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Сутність процесу виховання.
2. Цілі, завдання і зміст сучасного виховання.
3. Рушійні сили, закономірності та принципи процесу виховання.
4. Методи, прийоми і форми виховання.
5. Класифікація методів виховання.
6. Мета і завдання національного виховання.
7. Особистісний розвиток в умовах виховання.
8. Сутність самовиховання.
9. Основні напрями виховання студентської молоді.
10. Типологія студентства.*

11. Основні напрями виховання студентів у процесі навчання та позанавчальній діяльності*.
12. Роль та функції куратора академічної студентської групи*.
13. Розвиток креативності у студентському віці.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 9

Тема: Методи навчання у вищій школі

Вид заняття: семінар-бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* особливості основних груп методів навчання, форми організації навчання, засоби навчання
вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

План

1. Особливості основних груп методів навчання у вищій школі.
2. Форми організації навчання у вищому навчальному закладі.
3. Засоби навчання у вищій школі.
4. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів.

Основні поняття: дидактика, методи, форми організації, засоби навчання, лекція, семінар, практичне заняття, лабораторне заняття, самостійна робота студентів, виробнича практика, контроль.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Література:

1. Лозниця В.С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К.: «ЕксОб», 1999. С. 252-260.
2. Марцева Л.А. Педагогіка і психологія вищої школи: навч. посіб. / Л.А. Марцева. Електронні дані. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 150 с.
3. Мухіна Г.В. Педагогіка та психологія вищої школи : навчально-методичний посібник. К. : дакор, 2020. 178 с.
4. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 472 с
5. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс]: підручник / В. П. Головенкін. КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
6. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи : навчальний посібник для студ. ВНЗ. Вид.3-є, випр. І доп. К. : Каравелла, 2018. 320 с.
7. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник/ З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. С.89-177.
8. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник. К.: Академвидав, 2003. С. 70-79.
9. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К. «Академвидав», 2006. С. 105-167, 213-226 (Альма-матер).

Завдання для підготовки до семінарського заняття

- I.** З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.
1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.
3. Методи контролю навчально-пізнавальної діяльності.
4. Організаційні форми роботи у вищому навчальному закладі.
5. Комплексні форми організації навчання.
6. Педагогічний контроль та основні форми його здійснення.
7. Самостійна робота студентів.
8. Виробнича практика студентів.
9. Засоби навчання у вищій школі.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 10

Тема: Організація самостійної роботи студентів у ЗВО.

Вид заняття: круглий стіл

Методи: диспут, дискусія, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* особливості основних форм організації самостійної роботи студентів у ЗВО; *вміти* застосовувати отримані знання в професійній діяльності

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Рекомендовані теми для обговорення на круглому столі

1. Організація самостійної роботи студентів у ЗВО.
2. Форми проведення самостійної роботи.
3. Організація наукового дослідження студентів у ЗВО.
4. Організація виконання курсових досліджень.
5. Особливості написання магістерських робіт.
6. Дистанційні форми самостійної роботи.
7. Написання наукових статей і тез.
8. Формальна та інформальна освіта.
9. Перспективи розвитку вищої освіти в Україні.
10. Світові тенденції щодо організації самостійної роботи

студентів.

11.

Література

1. Лозниця В.С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. К.: «ЕксОб», 1999. С. 252-260.
 2. Марцева Л.А. Педагогіка і психологія вищої школи: навч. посіб. / Л.А. Марцева. Електронні дані. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 150 с.
 3. Мухіна Г.В. Педагогіка та психологія вищої школи : навчально-методичний посібник. К. : дакор, 2020. 178 с.
 4. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 472 с
 5. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс]: підручник / В. П. Головенкін. КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
 6. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи : навчальний посібник для студ. ВНЗ. Вид.3-є, випр. І доп. К. : Каравелла, 2018. 320 с.
 7. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. С.89-177.
 8. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник. К.: Академвидав, 2003. С. 70-79.
 9. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К. «Академвидав», 2006. С. 105-16, 213-226 (Альма-матер).
 - 10.
- II.** Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

6. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми
1.	Зв'язок психології вищої школи з іншими науками
2.	Роль вищого навчального закладу в процесі соціалізації особистості студента як фахівця
3.	Роль самовиховання в професійному зростанні студента
4.	Психологія стилів педагогічної діяльності
5.	Психологічні особливості студентського самоврядування
6.	Методи педагогічних досліджень
7.	Сучасні технології навчання у ЗВО
8.	Методи, прийоми і форми виховання у вищій школі
9.	Формування комунікативної культури викладача і студента
10.	Психологічні характеристики студентського віку
11.	Формування стресостійкості в викладачів та студентів
12.	Особливості організації освітнього процесу у військовий стан
13.	Організація роботи з психологічної допомоги студентам
14.	Лідерство і керівництво в освітньому процесі.
	Разом

Оформлення звіту про самостійну роботу

Підсумком самостійної роботи вивчення дисципліни „Педагогіка і психологія вищої школи” є складання письмового звіту за темами, вказаними в таблиці.

Захист звіту про самостійну роботу відбувається у терміни, обумовлені студентом і викладачем.

Види самостійної роботи

1. Захист звіту про самостійну роботу

2. Психологічний портрет майбутнього фахівця.
3. Презентація наукового фільму з педагогіки і психології вищої школи.
4. Презентація першоджерел.
5. Презентація наукової статті.
6. Написання наукової статті для публікації.
7. Підготовка виступу на студентську конференцію.
8. Участь в олімпіаді з педагогіки і психології вищої школи.

7. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в письмовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тестові питання (одна правильна відповідь з чотирьох запропонованих).

Контроль самостійної роботи проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів;
- з семінарських занять – на основі перевірки конспектів та виконаних завдань.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями:

1. Завдання до семінарського заняття (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0 % – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

2. Ситуаційні вправи, психолого-педагогічні дослідження та інші завдання творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування, самостійна робота										M1	M2
Модуль1					Модуль2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	20	20
30					30					40	
60											

9. Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90 – 100	відмінно
82 – 89	добре
74 – 81	
64 – 73	задовільно
60 – 63	
35 – 59	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» включає:

1. Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» для здобувачів вищої освіти II (магістерського) освітнього рівня спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, денної форми та заочної форми навчання /В.А. Сокаль. Рівне: НУВГП, 2024. 35 с.
2. Конспект лекцій на паперових носіях.
3. Конспект лекцій на електронних носіях.
4. Нормативні документи Міністерства освіти і науки, України.
5. Мультимедійні презентації до тем дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи».
6. Роздавальний матеріал до семінарських занять.
7. Робочий зошит з дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи»

11. Рекомендована література

Основна література

1. Марцева Л.А. Педагогіка і психологія вищої школи: навч. посіб. / Л.А. Марцева. Електронні дані. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 150 с.
2. Мухіна Г.В. Педагогіка та психологія вищої школи : навчально-методичний посібник. К. : дакор, 2020. 178 с.
3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 472 с
4. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс]: підручник / В. П. Головенкін. КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
5. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи : навчальний посібник для студ. ВНЗ. Вид.3-є, випр. і доп. К. : Каравелла, 2018. 320 с.

Допоміжна література

1. Архипова, С. П. Основи андрагогіки : навчальний посібник / С. П. Архипова. Черкаси ; Ужгород, 2002. 184 с.
2. Жигір В.І., Чернега О.А.: Професійна педагогіка. Навч. пос. К.: Кондор, 2016. 336 с. ISBN 978-966-351-359-1. Код 233704
3. Куцебо Р.В. Загальна і професійна педагогіка. Харків, 2018
https://stud.com.ua/125496/pedagogika/zagalna_ta_profesiyna_pedagogika
4. Огієнко, О. І. Андрагогічна модель навчання: американський контекст : монографія / О. І. Огієнко, І. М. Литовченко. Київ : ЦУЛ, 2014. 234
5. Моделювання діяльності фахівця: навч.-метод. посібник / О. С. Пономарьов, Н. В. Середа, М. К. Чеботарьов. Харків : НТУ «ХПІ», 2015. 58 с .
6. Рибалка В. В. Психологія і педагогіка праці особистості : посібник / В. В. Рибалка. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 136
7. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник 2-е вид. К.: Каравела, 2008. 352 с.
8. Психологія спілкування : навчальний посібник / Л. Г. Кайдалова, Л. В. Пляка, Н. В. Альохіна, В. С. Шаповалова. 2-ге вид., перероб. і допов. Х.: НФаУ, 2018. 140 с.
9. Психологія управління в організації : навчальний посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. [2-ге вид., перероб. і доп.]. Вінниця, 2016. 150 с.
10. Рудакевич М.І. Ділова етика як фактор утвердження моральності в економічних відносинах/
<http://www.politik.org.ua>
11. Тимчук, Л. Становлення та розвиток андрагогіки в Україні (кінець ХІХ–ХХ століття) : монографія / Людмила Тимчук; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці : ЧНУ, 2015. 464 с.
12. Філоненко М.М. Психологія спілкування. Підручник. /М.М.Філоненко. К.: Центр навчальної літератури, 2018. 240

13. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К.: «Академвидав», 2014. 456 с. (Альма-матер)
14. Ходаківський Є. І. Психологія управління. 5-те вид. перероб. та доп. Х-69 [текст] Підручник. / Є. І. Ходаківський, Ю. В. Богоявленська, Т. П. Грабар. К.: Центр учбової літератури, 2016. 492 с
15. Щєбликіна І.О. Основи менеджменту (навчальний посібник), Мелітополь, 2015, 479с.
Якубовська С.С. Психологія управління: Навч. посібник. Рівне: НУВГП, 2010. 360 с.

Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека НУВГП. м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75. URL: [http:// Бібліотека НУВГП \(nuwm.edu.ua\)https://lec.nuwm.edu.ua/](http://Бібліотека_НУВГП_(nuwm.edu.ua)https://lec.nuwm.edu.ua/)
2. Обласна наукова бібліотека. м. Рівне, майдан Короленка, 6. URL: <http://libr.rv.ua>
3. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років. URL : http://tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncepc.pdf
4. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року №1556 – VII // Відомості Верховної Ради України, від 19.09.2014р./№37-38/ стр.2716, ст.2004. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
6. Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки України. URL: <http://profy.nplu.org/lsite/fi>
7. Освіта.UA: Освіта в Україні та за кордоном / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://osvita.ua/>
8. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>